

133. Berg zand

10 december 2011

Onze staatsinrichting is een berg zand en Europa is een nog grotere berg zand. Ergens blijkt men collectief de kop in dat zand te hebben gestoken voor het financiële onheil zoals dat in Griekenland en Italië aan de dag is getreden. Ongemerkt konden zich miljardenschulden ophopen. Nu Engeland geen begrotingssovereiniteit wil inleveren staan de Brusselse organen (waarin Engeland vertegenwoordigd is) machteloos. Zo heeft de top van gisteren de problemen nog verder vergroot. De troebele Europese machtsstructuur lijkt zich te wreken. (Zie o.a. nr. 85.)

Natuurlijk zijn er meerdere oorzaken van de eurocrisis, zoals golfbewegingen van de conjunctuur, het (bij)geloof in groei (in plaats van innovatie en verbetering van milieu en arbeidsomstandigheden), de onderonsjes op zo'n grieks eiland, drijvend op een zwart circuit, en natuurlijk de maffia van het grote geld. De ondoorzichtigheid van onze staatsinrichting (en die van andere westeuropese landen) heb ik echter nergens nog als (mede) oorzaak van de schulden crisis horen noemen. Wat wel genoemd is, is een teveel aan ambtenaren, waarbij met de beschuldigende vinger zuidwaarts wordt gewezen. De balk in ons eigen oog zien we natuurlijk niet graag. Dat een teveel aan ambtenaren een logisch gevolg is van staatsrechtelijke ondoorzichtigheid, lijkt een verboden conclusie.

De gangbare ondoorzichtigheid kent vele ingrediënten die op allerlei niveau's aan de nationale soep worden toegevoegd. Gebrek aan functionele scheiding in de zin van Montesquieu en Steiner, wat neerkomt op ondergraving van de zogenaamd gerespecteerde trias politica, waarbij de staat ook nog eens als ondernemer-aandeelhouder, geneesheer-directeur, moraalridder en schoolmeester optreedt, voorts (ik heb het in de eerste plaats over ons eigen land) de versnipperde en dubieuze bestuursrechtspraak, het fiscale oerwoud van aftrekposten en subsidies in plaats van b.v. koppeling van *bepaalde* belasting aan *bepaalde* functies, en een detaillistische wetgeving ten koste van beoordelingsvrijheid en burgerinitiatief, ik heb het allemaal al eerder ter sprake gebracht.

De euro-schulden crisis maakt duidelijk dat het niet gaat om nou eens een andere staatsinrichting te bepleiten, maar om de *noodzaak* van die verandering. Met name het scheiden van overheidsfuncties (wetgeving, rechtspraak en bestuur, zoals gepostuleerd door Montesquieu) is niet alleen van belang om een dictatuur te voorkomen, maar ook om voor transparantie te zorgen. Transparantie maakt dat scheefgroei tijdig zichtbaar wordt en dat overheidsmaatregelen op een groter maatschappelijk draagvlak kunnen rekenen. Een derde voordeel van het differentiëren naar functies is dat individuele geschiktheid beter tot zijn recht komt, immers wetgeving vraagt om heel andere eigenschappen dan die welke vereist zijn voor een goed bestuurder of een goede rechter. De gangbare taakvertoebeling in de politiek - zoals een landsbestuur dat zelf wetten maakt en een parlement dat voor rechter speelt - is daarom uit psychologisch standpunt al onverstandig.

Herstructurering van een overheid zal op termijn meer bezuiniging opleveren dan de fixatie op geld die het totalitair-bureaucratische systeem er achter angstvallig ontziet en aan de aandacht probeert te onttrekken. Immers, als we wachten tot de onvrede over dit systeem zo hoog is opgelopen dat er bommen onder noem-maar-op worden gelegd, is de schade niet te overzien. Er is dus nog een vierde argument dat pleit voor het principe van functionele scheiding: het vermijden van die exploderende onvrede. Het zou welbegrepen politiek eigenbelang moeten zijn. Ik zeg *zou*, want zolang de Tweede Kamer zichzelf degradeert tot de krant herkauwend stemvee in dienst van een partijleider die de Kamer alleen nodig heeft als stijfbeugel voor de macht, verandert er natuurlijk niets. Dit Grote Niets is de eigenlijke crisis.

Uw columnist, V.L.